

može, Vramec u svojoj kronici piše tendenciozno, proturimski i protestantski. Protestanti su tada Tahi i Mlakovački (ovaj još sredinom 17. vijeka), protestanti su posjednici Samobora, Okića, Klanjca i Krapine, u vojnoj granici su protestantski svećenici, u Senju, Ogulinu i Petrinji je posada protestantska. U hrvatskom Primorju, po Bučaru, ima protestanata još u cijelom 17. vijeku. Petar Zrinski smatrao se kao prijatelj protestanata, i potiskivanje Zrinskih od strane katoličkog bečkog dvora vrši se djelimično i na toj protureformacionoj liniji.

Ako su tako dva bana hrvatska bili protestanti, čim se protestantizam razvio, ako se u obitelji Zrinskih sačuvao protestantizam kroz nekoliko generacija i zadnji Zrinski smatraju se prijateljima protestantizma i kao takvi su progonjeni, ako biskup zagrebački oko 1560. naginje protestantizmu, ako su protestanti plemići, vojnici, književnici, svećenici, kanonici, ako prelaze na protestantizam fratri još u doba protureformacije, ako se štampaju u dvjema tiskarama u Urachu i Nedeljišću, a to su jedine hrvatske tiskare, koje tada uopće postoje, mnoge hiljade i hiljade primjeraka hrvatskih knjiga, značaj protestantizma za kulturni razvoj Hrvata u 16. vijeku ne može biti mali. Protureformacija je uništila u Hrvatskoj sve tiskane protestantske knjige. Od tiskara u Nedeljišću i Varaždinu nije do sada pronađena ni jedna čisto protestantska knjiga (što ne znači da takvih knjiga ne postoji uopće, nego ako postoje one su nama nepoznate, već i zbog toga, što se malo Hrvata do sada bavilo sistematskim istraživanjem hrvatskog protestantizma), dokumenti koji govore o protestantizmu nalaze se u samostantskim i biskupskim arhivima katoličkim, neobjavljeni, tako da je cio taj protestantski pokret još uvijek nedovoljno istražen. Ali i ako se o njemu nezna sve, po onome što se zna, može se njegov tadašnji značaj naslućivati.